

ЈОВАН ДУЧИЋ

О СРЕЋИ И О ЉУБАВИ

I

О СРЕЋИ

1.

Ако говорите дуже о срећи, ви ћете се напослетку осећати помало несрећним.

2.

Ко смисао живота није тражио, тај није живео; али ко га је тражио, тај никад није био довољно срећан.

3.

Срећа, дакле, није идеја него илузија, пошто срећа није ствар разума, него ствар уображења. Зато човек верује да је срећан.

4.

Најмање су срећни они људи који би имали све разлоге да буду срећни.

5.

Срећа, то је ипак само једна фикција. А ако срећа постоји, онда је она само у жељама, јер је жеља покрет и акција, значи једини живот и једина права радост.

6.

Треба имати некакав таленат за срећу, као што треба имати пуно душе да се буде истински несрећан. Мали људи могу бити срећни, али мали људи не умеју бити несрећни.

7.

Само срећа усамљена, недељива, неупоредљива, и срећа која стоји по страни свих других човекових благодети, то је срећа свих срећа, средишњи нерв наше љубави за живот, права човекова илузија о судбини. Таква недељива срећа јесу геније, храброст, част. Недељива и неупоредљива срећа јесте само слава.

8.

Све су велике среће случајне, и нема човека који је измислио једну срећу.

9.

Ни несрећа не иде на сваког човека, као што болест не иде на сваку крв. Затим, мада је врло мало људи истински срећних, исто је тако мало људи који се сматрају истински несрећним.

10.

Сваки човек може да увиди како треба да се одрекне хиљаду малих срећа, па да дође до једне велике среће. Као да је срце човеково створено само за један велики ударац; јер, неоспорно, има само једна велика срећа у животу. Сваки човек може наћи један једини свој дан када је одиста осетио највишу срећу коју човек икад може доживети.

11.

За велике духове и за велике душе нема среће без величине; али нема ни величине без свог сопственог дела. Права велика срећа, то је успех сопственог дела. Свака срећа без нашег дела, то је само велико чудо, и то божје, а не човеково.

12.

Човек и не зна шта је права срећа ни права несрећа. Свако о срећи има различно мишљење, према добима живота, према својој култури, или према свом сталежу; а несреће су опет толико неизбројне да ниједан човек није у стању да их замисли све уједно.

13.

Све књиге на свету требало би да буду књиге утехе, толико има несрећних на земљи.

14.

Ми смо истински добри само кад смо истински срећни. Несрећа квари срца и руши карактере.

15.

Мали људи не знају да треба бити великодушан не само према несрећним него и према срећним.

16.

Говорите рђаво о неком човеку пола сата, и ви сте после тога несрећни и отровани; а говорите пола сата о њему добро, и кад то не заслужије, и ви постанете мирни и блажени, чак и поносни на лепоту својих осећања, или бар на лепоту својих речи.

17.

Кад буду људи више размишљали о својим мржњама, онда ће увидети да се и правим путевима може ићи ка срећи, и да свака тријумфална кола не морају ићи преко прегажених.

18.

Ужасан је случај што има много људи који не могу бити потпуно срећни, ни осећати се великим, без истовремено и нечије несреће.

19.

Срећа, то је осећање да човек има што му је најпотребније.

20.

Сваки успех и сваки добитак значи радост, али ни срећа није у сталним успесима него само у остварењу једне централне намере. Зато није чудо што је скромност сматрана за срећу већ откад људи постоје.

II

О ЛЈУБАВИ

59.

Љубавници су највећи утописти, а љубав је највећа утопија. У љубави се осећа више него што треба, пати више него што се мисли, сања више него што се живи, и каже и оно у шта ни сами не верујемо. У љубави нема ничег разумног. Љубав је једно душевно стање без равнотеже и без разабарања.

60.

Ми заправо почињемо не разумевати жену тек откад почнемо да је волимо.

61.

Заљубљен човек је мистик који живи од привиђења, који верује у чудеса, који не верује ни оно што је очевидно, који се бори с фантомима, који измисли највећи део својих срећа и несрећа, и, најзад, који изгради планове без сразмера и без логике, сасвим противно свему како би радио да није заљубљен.

62.

У љубави човек тражи судбину у гаткама, храбри се речима, не верује својим очима ни ушима.

63.

Једино онај писац који жену не би напао у шуми, неће је напати ни у књижи.

64.

Заљубљен човек мисли да увек воли први пут, иако је пре тога сто пута волео; а догађа се чак да верује како је одиста само овај пут истински волео.

65.

Људи који у љубав уносе одвећ срца, мање страдају, јер срце све позлађује, и не види ништа што није добро. Егоисти су у љубави природно осуђени на муке, јер је овде љубав за жену сведена на најмању меру, а брутална љубав за себе постала непомирљива.

66.

Љубав је најчешће једно велико маштање, јер смо измислили све врлине код жене коју волимо, и уобразили да су све среће могуће, и закључили да су све препоне ситне и незнатне.

67.

Песникова је љубав свеобимна, а у тој свеобимној љубави је жена само најсавршеније уметничко дело.

68.

Љубав је главни извор инспирације и акције песникове, јер је љубав и главни мотив његовог живота. Све што знамо о љубави, знамо од песника. Да није било песника, о љубави би се знало мање него о мржњи.

69.

Љубав је осећање које је резултат свих других осећања, збир свих могућности човекових, највиших и најчистијих. Љубав је највећи извор снаге за илузију, и најдубљи доказ моћи за акцију. Љубав је сведочанство здравог спола и дубоког морала: јер за љубав треба имати, пре свега, много физичке силе и неизмерно много доброте.

70.

Човек који љуби жену, виши је од човека који не љуби, јер љубав за жену је већ документ моћи за илузију и за пожртвовање, доказ човекољубља, једно суверено осећање противно саможивости и искључивости.

71.

Љубав је доказ интелигенције, јер човек без идеја и простак без васпитања, не могу бити заљубљени, пошто је љубав највећа мудрост и најфинија душевност. Љубав је зато увек била привилегија највиших душа, ако не и највећих духова.

72.

Жена у коју смо заљубљени, као и сама љубав, није нешто што постоји ван нас него је нешто што постоји у нама, и што је део нас самих.

73.

Ми љубимо, јер је наша душа препуна нежности, и наше тело препуно страсти; доказ, што то исто биће не бисмо волели у старости, кад већ наша заморена душа нема довољно нежности, ни заморено тело довољно страсти.

74.

Младост и љубав, то је све што има живот. То су две неразлучне среће које после себе оставе пустош и помрчину. Остатак живота човек проживи само од успомена на своју младост и на своју љубав; и човек би све доцније среће и тријумфе дао за некадашњу обест младости и некадашње фантазије љубави. Нема ниједног остарелог краља који не би пристао да буде обичан млад поручник.

75.

Не жалим ништа на свету него што у младости нисам знао да сам млад, и да ми је то сазнање могло дати осећање супериорности над милионима најмоћнијих и најбогатијих људи.

76.

Само слепе очи љубави нађу највеће путеве судбине, као што се само затворених очију види лице божје у свој чистоти и величини.

77.

Љубав је, најзад, и највиши продукт културе. Код примитивних људи не постоји љубав него прохтев, ни сан него пожуда. Што је већа култура једног народа, у толико је љубав дубља, јер је компликованија и фаталнија. Жена није више женка него личност, значи многострука лепота: уметничко дело, душа и дух.

78.

Бити заљубљен, веровати у љубав као у небо, то је живети у највећој чистоти и крајњој сили доброте. Љубав је највећи степен свега што носи некористољубиво срце, највеће прегнуће, тотално самоодрицање, живот у другом бићу и за другу личност, усађену у зенит једног доба нашег живота.

79.

Љубав у сумњама, то је највећа беда и најчемернији парадокс божји, чак и непремостива фаталност за људе од срца и поноса. Јер, најчешће, колико је љубав већа, утолико је и сумња већа.

(Одломци есеја „О срећи” и „О љубави” из књиге *Благо цара Радована*)